

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури і спорту
Кафедра психології та педагогіки

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна **Арттерапія**

Освітньо-професійна програма **Психологія**

Рівень вищої освіти **другий (магістерський)**

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Подкоритова Лариса Олександрівна
Профайл викладача	Подкоритова Лариса Олександрівна – Кафедра психології та педагогіки (khmnu.edu.ua)
Е-маїл викладача(ів)	podkorytovaL@khmnu.edu.ua
Контактний телефон	+38(050) 5286419; +38 (068)2075719
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/enrol/index.php?id=2307
Навчальний рік	2022-2023
Консультації	Очні: згідно розкладу; он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Загальна характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
В	Д	2	3	4	120	42	14		28		78			+	
В	З	2	3	4	120	8	4		4		112			+	

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Арттерапія» є популярним та ефективним напрямом психотерапії, психокорекції та реабілітації, заснований на використанні мистецтва як зміцнюючого чинника, для досягнення позитивних змін в інтелектуальному, емоційному й особистісному розвитку людини. Володіння арттерапевтичними засобами є важливим для психолога, оскільки дає йому можливість використовувати ефективний інструмент психологічного впливу на клієнта з метою надання йому належної професійної допомоги за різних запитів.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити студентів основам арттерапії та навчити їх окремим арттерапевтичними методиками і техніками.

Завдання дисципліни. Надати студентам знання про арт-терапію, її основні напрямки та символи, необхідні для інтерпретації творчого продукту, а також навчити користуватися окремими арт-терапевтичними методиками і техніками.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має бути здатним: здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість; розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість; оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації; здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності; вміти застосовувати інноваційні психологічні технології при роботі з вразливими категоріями населення.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студента		
			зміст	год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Поняття про арттерапію	Форми та правила проведення занять з арттерапії. Особливості арттерапії онлайн	1. Опрацювання конспекту лекції «Арттерапія як напрям психотерапії». 2. Самостійне опрацювання таблиць «Арттерапія та проєктивні техніки»; «Арттерапія та навчання малюванню»; «Види арттерапевтичних груп».	5	[1, с. 38–40; 2, с. 14–55; с. 68–80; 3, с. 7–14; 4, с. 8–14]
2		Опрацювання символічних значень композиції у малюнку	1. Підготовка лекції-презентації на обрану тему: добір теоретичного матеріалу. 2. Підготовка до тестового контролю за лекцією «Арттерапія як напрям психотерапії»	6	[1, с. 228–229; 2, с. 58–64; 3, с. 16–17]
3	Загальна символіка малюнку і композиції. Символіка людського тіла	Дослідження символіки кольору в арттерапії.	1. Опрацювання конспекту лекції «Загальна символіка малюнку і композиції. Символіка людського тіла». 2. Підготовка лекції-презентації на обрану тему: добір практичного матеріалу.	5	[2, с. 59–63; 4, с. 17–30; 5, с. 99–102]
4		Дослідження символіки людського тіла за допомогою малюнкових технік	1. Підготовка лекції-презентації на обрану тему: оформлення. 2. Самостійне опрацювання техніки колажу.	6	[1, с. 142–144; 5, с. 81–92, с. 97–98]
5	Символіка кольору	Малюнкові техніки в арттерапії	1. Опрацювання конспекту лекції «Символіка кольору». 2. Самостійне опрацювання техніки «ляпки»	5	[1, с. 41, с. 139–141, с. 109–110, с. 201; 2, 82–88; 3, с. 15–20; 4, с. 21–24, с. 37–44; 5, с. 81–104]
6		Немалюнкові техніки образотворчої терапії	1. Аналіз свого малюнку людини. 2. Підготовка до тестового контролю за лекціями «Загальна символіка малюнку і композиції. Символіка людського тіла», «Символіка кольору».	6	[2, с. 82–90; 3, с. 45–49; 4, с. 37–38, с. 41–43]
7	Образотворча терапія.	Робота з сипучими і пластичними матеріалами в арттерапії	1. Опрацювання конспекту лекції «Образотворча терапія». 2. Самостійне опрацювання питань «Використання мандал в арттерапії».	5	[1, с. 79–80, 163, 209–210, 257; 5, с. 103–104]
8		Фотоколаж як фототерапевтична техніка	1. Проведення роботи з польовим клієнтом.	6	[1, с. 272–273; 2, с. 82–90; 4, с. 37–38]

			2. Добір 3-5 малюнкових технік для арттерапії		
9	Фототерапія	Робота з тематичним світлинами	1. Опрацювання конспекту лекції «Фототерапія». 2. Добір 3-5 фототехнік для арттерапії	5	[1, с. 272-273; 2, с. 82-90; 4, с. 37-38]
10		Писання як спосіб психологічної допомоги і самопомоги	1. Аналіз роботи з польовим клієнтом. 2. Підготовка до тестового контролю за лекціями «Образотворча терапія» і «Фототерапія».	6	[1, с. 58-61; 4, с. 25-31, 5, с. 6-13]
11	Бібліотерапія	Робота з казками в арттерапії	1. Опрацювання конспекту лекції «Бібліотерапія». 2. Опис арттерапевтичної роботи з польовим клієнтом.	6	[1, с. 113-124; 3, с. 30-37; 4, с. 33-35, с. 45-46]
12		Аналіз творчих продуктів «польових клієнтів». Частина 1.	1. Самостійне опрацювання хоку як арттерапевтичної техніки. 2. Добір 3-5 притч і казок для арттерапії.	6	[1, с. 228-229; 2, с. 58-64; 3, с. 16-17; 5, с. 105-106, с. 125]
13	Казкотерапія	Аналіз творчих продуктів «польових клієнтів». Частина 2.	1. Опрацювання конспекту лекції «Казкотерапія». 2. Підготовка до тестового контролю за лекціями «Бібліотерапія» і «Казкотерапія».	5	[1, с. 228-229; 2, с. 58-64; 3, с. 16-17; 5, с. 105-106, с. 125]
14		Аналіз творчих продуктів «польових клієнтів» Частина 3	1. Аналіз курсу арттерапії (проходження підсумкового анкетування). 2. Оформлення підсумкового самоаналізу.	6	[1, с. 228-229; 2, с. 58-64; 3, с. 16-17; 5, с. 105-106, с. 125]

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Здобувач вищої освіти зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка.

Термін опрацювання матеріалу практичного заняття вважається своєчасним, якщо студент опрацював його відповідно до розкладу занять або не пізніше двох тижнів після того, як воно відбулося. Пропущене практичне заняття студент має відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни можуть користуватись як наявним в аудиторіях кафедри комп'ютерним обладнанням, так і власними пристроями (ноутбуками, планшетами, смартфонами). Власними пристроями можна користуватись як для роботи в системі Moodle, так і для доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів, які необхідні для виконання практичних робіт і домашніх завдань.

До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Набутті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ <http://surl.li/codwt>.

Здобувач вищої освіти виконуючи практичні і самостійні роботи з дисципліни має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою (силабусом).

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: перевірка результатів виконання практичної роботи; перевірка результатів виконання самостійної роботи (домашнього завдання).

Термін опрацювання матеріалу практичного заняття вважається своєчасним, якщо студент опрацював його відповідно до розкладу занять або не пізніше двох тижнів після того, як воно відбулося. За несвоєчасне опрацювання практичного заняття з неповажної причини студент за позитивну відповідь отримує оцінку «задовільно».

Для практичних занять викладач встановлює обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати студент

впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни.

Оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання складається з таких елементів: лекція-презентація з практичним елементом; опис арттерапевтичної роботи з польовим клієнтом або, на вибір студента, апробація певної арттерапевтичної методики на собі; узагальнювальний самоаналіз за своїми творчими продуктами.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання за ваговими коефіцієнтами:

Аудиторна робота		Самостійна робота				Семестровий контроль (залік)	
Творче завдання		Тестовий контроль*		Узагальнювальний самоаналіз			
1	2	1	2	3	4	1	
ВК**	0,4	0,3				0,3	за рейтингом
							0

Примітки:

* – вказана мінімальна кількість оцінок, які може отримати студент;

**ВК – ваговий коефіцієнт

Критерії оцінювання за видами робіт

Під час оцінювання *творчих завдань* викладач звертає увагу на зміст та оформлення роботи. Так, у *лекції-презентації* має бути план, теоретична частина та опис арттерапевтичного завдання відповідного темі, список використаних джерел та покликання у тексті лекції на ці джерела. *Опис роботи з польовим клієнтом* або здійснюється відповідно до плану бесіди, за якою робиться висновок щодо актуального стану і проблеми клієнта, фото творчого продукту додається.

Узагальнювальний самоаналіз виконується за спеціально розробленим планом і ґрунтується на результатах усіх проведених протягом семестру творчих продуктах. Мета узагальнювального самоаналізу – навчитися визначати індивідуальні особливості особистості та формувати на цій основі висновки. Під час оцінювання увага звертається на виконання усіх пунктів плану самоаналізу, висновки до нього, дотримання вимог до оформлення.

Деталізовані критерії усіх завдань наведені у Модульному середовищі для навчання і методичних вказівках до цього виду робіт.

Творчі роботи

Протягом вивчення дисципліни «Арттерапія» студент має виконати низку творчих робіт, частина яких включена в аудиторну роботу (лекція-презентація з практичним елементом та опис роботи із польовим клієнтом або апробація певної арттерапевтичної методики на собі), а частина – у самостійну (узагальнювальний самоаналіз). Вимоги, шаблони та зразки виконання всіх творчих завдань представлені у Модульному середовищі для навчання та методичних вказівках до дисципліни.

Критерії оцінювання творчих робіт та оформлення творчих завдань

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання творчих робіт
Відмінно	<i>Оформлення</i> – охайне та естетичне. Представлені <i>всі пункти</i> плану до роботи та дотримано всіх вимоги до неї. Проявлена власна творчість і самостійна думка.
Добре	<i>Оформлення</i> – охайне. Випущені окремі пункти і/або порушені 1-3 вимоги до роботи. Елементи творчості і самостійності представлені мало.
Задовільно	<i>Оформлення</i> – неохайне. Завдання виконано не в повному обсязі, але достатньому для демонстрації проведеної роботи. Проявлено репродуктивне, несамостійне мислення.
Незадовільно	<i>Оформлення</i> – неохайне. Завдання виконане в недостатньому обсязі.

Тестовий контроль

Тестовий контроль проводиться в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

Контрольна робота

Контрольна робота студентів заочної форми навчання включає два теоретичних питання. Зміст та вимоги до написання та оформлення контрольної роботи подані у методичних вказівках, розміщених у Модульному середовищі для навчання ХНУ.

Критерії оцінювання контрольної роботи студентів заочної форми навчання

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання контрольної роботи студентів заочної форми навчання
Відмінно	Зміст питань розкрито повно і грамотно, правильно використано понятійний апарат; логічний виклад відповіді державною мовою; проявлено творчий підхід та самостійне мислення. Дотримані всі вимоги оформлення контрольної роботи. При написанні допущено дві-три несуттєві похибки.
Добре	Зміст питань розкрито повно. Показано володіння понятійним апаратом і фаховою термінологією; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі питань можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання тощо. Відповідь будується на основі самостійного мислення.

	Дотримані не всі вимоги оформлення контрольної роботи. Допущено дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Зміст питань розкрито неповно. Виявлено знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією. Відповідь будується на рівні репродуктивного мислення, слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.
Незадовільно	Зміст питань не розкрито. Виявлено розрізнені, безсистемні знання, допущені суттєві помилки у визначенні понять, перекручено їх зміст, виклад матеріалу хаотичний. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Не зараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Залік виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Що таке арттерапія? Які ідеї лежать у її основі?
2. У чому особливості арттерапії порівняно з іншими напрямками психотерапії?
3. Які цілі, основні задачі та сфери застосування арттерапії?
4. Назвіть основні етапи арттерапевтичного процесу.
5. Коротко розкажіть історію становлення арттерапії.
6. Які основні форми арттерапії?
7. Назвіть основні види арттерапії.
8. Які механізми психотерапевтичного впливу арттерапії?
9. Опишіть класифікаціну схему арттерапевтичних матеріалів.
10. Які арттерапевтичні матеріали вважаються структурованими?
11. Які арттерапевтичні матеріали вважаються неструктурованими?
12. Що таке арттерапевтичний кабінет і яке його оснащення?
13. Зробіть порівняльний аналіз арттерапії та проєктивних технік.
14. Зробіть порівняльний аналіз арттерапії та уроків малювання.
15. Які особливості групової арттерапії? Які є її варіанти?
16. Які особливості індивідуальної арттерапії?
17. Про що може свідчити вибір тих чи інших арттерапевтичних матеріалів клієнтом?
18. Розкажіть про основні підходи в арттерапії.
19. Розкажіть про інтерпретацію основних графічних символів в арттерапії.
20. Які особливості тлумачення малюнку людського тіла?
21. Яка символіка різних частин людського тіла на малюнку?
22. Які особливості тлумачення композиції малюнку?
23. Як можна тлумачити наявність у малюнку рамок, написів, білих плям?
24. Розкажіть про символіку теплих кольорів.

25. Розкажіть про символіку холодних кольорів.
26. Розкажіть про символіку нейтральних кольорів.
27. Що таке кольоротерапія? Які її завдання і рівні?
28. Що таке образотворча терапія? Які її завдання і форми?
29. Назвіть основні техніки образотворчої терапії.
30. Що таке колаж? Опишіть основні ознаки, за якими здійснюється його інтерпретація.
31. Що таке фототерапія? Які її задачі і функції? Назвіть основні техніки фототерапії.
32. Назвіть та опишіть типи фотографії, за Дж. Вайзер.
33. Що таке казкотерапія? Які її завдання і форми?
34. Які є види і типи казок?
35. Який алгоритм складання психокорекційної і психотерапевтичної казки?
36. Що таке бібліотерапія? Які її завдання?
37. Як можна застосовувати різні літературні жанри у бібліотерапії?
38. Які особливості творчої бібліотерапії?
39. Що таке хоку і буріме? Як можна їх застосовувати в арттерапії?
40. Що таке мандала? Як використовуються техніки роботи з мандалою в арттерапії?

Рекомендована література

Основна

1. Енциклопедичний словник з арттерапії / О.Л. Вознесенська, О.М. Скар, О.А. Бреусенко-Кузнецов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін.; [за заг. наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. Київ : Золоті ворота, 2017. 312 с.
2. Інжигєвська Л. А. Арт-терапевчний тренінг : конспект лекцій та робочий зошит для самостійної роботи з дисципліни / автор-уклад. Л. А. Інжигєвська. – Друге видання, доповнене. – Київ : Педагогічна думка, 2018. 184 с.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
4. Клошанова О., Подкоритова Л. Новотвір: матеріали арттерапевтичного онлайн марафону : методичні вказівки до проведення. Хмельницький : ВГО «Арт-терапевтична асоціація»; Центр інноваційної педагогіки та психології Хмельницького національного університету, 2022. 48 с.
5. Подкоритова Л. О. Рефлексія, самопізнання, психологічна самопоміага: тренінги та арттерапевтичні методики : навч.-метод. посіб. / Л. О. Подкоритова. Видання друге, виправлене і доповнене Хмельницький : Центр інноваційної психології та педагогіки Хмельницького національного університету, 2018. 128 с.

Додаткова

1. Молчанова О. М. Застосування ліній, каракулів та геометричних фігур у процесі спонтанної творчості терапевтичного малювання. Кропивницький, 2020. 78 с.
2. Подкоритова Л. Дослідження зображення форми та кольорів емоцій у малюнку за допомогою авторської методики «Пасьянс емоцій». *Простір арт-терапії : Збірник наукових праць / УМО*, 2018, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2018; [Редкол.: Лушин П.В., Чуприков А.П. та ін.]. К.: Золоті ворота, 2018. Вип. 1 (23). С. 36-52.
3. Подкоритова Л. Досвід застосування творчої бібліотерапії у психологічній корекції і педагогічній практиці. *Простір арт-терапії : збірник наукових праць / УМО*, 2021, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2021; [Редкол.: Лушин П.В. та ін.]. Київ : Золоті ворота, 2021. Вип. 2 (30). С. 44–69 с.
4. Подкоритова Л. Дослідження зображення форми та кольорів емоцій у малюнку за допомогою авторської методики «Пасьянс емоцій». *Простір арт-терапії : Збірник наукових праць / УМО*, 2018, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2018; [Редкол.: Лушин П.В., Чуприков А.П. та ін.]. К.: Золоті ворота, 2018. Вип. 1 (23). С. 36-52.
5. *Простір арттерапії : збірник наук. праць*. Вип. 2 (24). Київ : Золоті ворота, 2018. 114 с.
6. *Простір арттерапії : збірник наук. праць*. Спец. випуск.. Київ: Золоті ворота, 2018. 154 с.
7. *Простір арттерапії : збірник наук. праць*. Вип. 2 (26). Київ : Золоті ворота, 2019. 117 с.
8. *Простір арттерапії : збірник наук. праць*. Вип. 2 (28). Київ : Золоті ворота, 2020. 130 с.
9. *Простір арт-терапії : збірник наук. праць / УМО*, 2021, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2021; [Редкол.: Лушин П.В. та ін.]. Київ : Золоті ворота, 2021. Вип. 1 (29). 124 с
10. *Простір арт-терапії : збірник наук. праць / УМО*, 2021, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2021; [Редкол.: Лушин П.В. та ін.]. Київ : Золоті ворота, 2021. Вип. 2 (30). 124 с.
11. *Скарбничка арттерапевта: практикум / за заг. ред. М. Б. Перун, О. М. Цимбали*. Львів, 2019. 84 с.
12. *Цілючі сили природи: еко-арттерапія : науково-практичні нариси*. Вознесенська О.Л., Подкоритова Л.О. (ред.). Київ : ФОП «Назаренко Тетяна Вікторівна», 2021. 188 с.
13. Karolak W. Arteterapia. Sacrum I profanum. Warszawa : Difin SA, 2018. 157 s.